Arjen valinnoilla voi vähentää jätteiden määrää

● Suomessa alle puolet yhdyskuntajätteestä päätyy kierrätykseen. Tässä olemme selvästi jäljessä EU:n tavoitteista.
● Vuonna 2024 biojätteen erilliskeräys tulee pakolliseksi kaikille yli 10 000 asukkaan taajamissa.

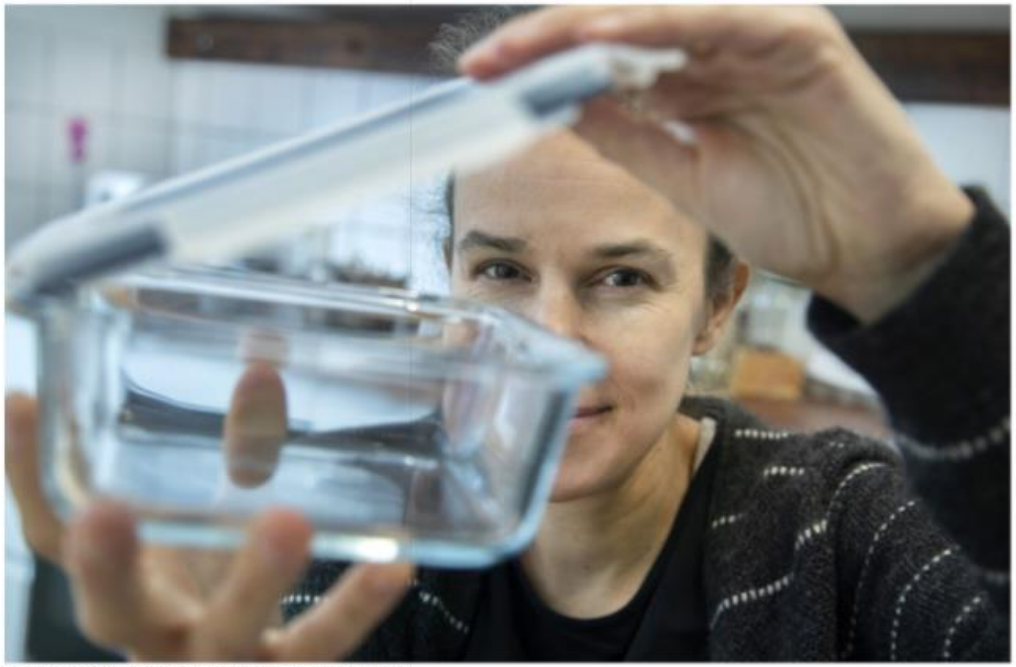

EMILIA PIPPOLA hakee toisinaan lounaan ravintolasta omaan lasiseen rasiaan.

KAUPUNGISSA jätteiden kierrätys on Emilia Pippolan mielestä helppoa. Haja-asutusalueella matka kierrätyspisteelle voi olla pitkä, mutta esimerkiksi biojätteestä voi saada multaa omaan puutarhaansa.

Hannu Tolvonen, teksti
Mauri Ratilainen, kuva

● Keittiön vesihanan päällä lepää vanhasta t-paidasta tehty rätti, repussa kulkee kahvia varten kestomuovista valmistettu kuppi ja lounaan voi noutaa ravintolasta omaan lasiseen astiaan. Vuoviilssä perheen lapset käyttävät kestovaippoja.

Nämä ovat arkipäivän pieniä tekoja, joilla Helsingissä perheineen asuva **Emilia Pippola** pyrkii vähentämään jätteiden määrää. Pyrkimyksen taustalla on huoli luonnon ja ympäristön tilasta. Myös luonnonvarojen kulutusta pitäisi vähentää.

Pippolan mielestä jätteiden määrää pystyy parhaiten vähentämään käyttämällä vaatteita ja tavaroita mahdollisimman pitkään sekä korjaamalla. Esimerkiksi sukkiin tulleet reiät voi parsia ja lastenvaatteiden käyttöikää pystyy pidentämään reikien päälle liimattavilla vaatelaastareilla.

Ruoan päätymistä biojätteeseen hän pyrkii vähentämään ostamalla vain sen, mitä nelihenkinen perhe tarvitsee, pakastamalla ja keksimällä yli jääneelle ruoalle uutta käyttöä.

PIPPOLA HARMITTELEE, että monet elintarvikkeet, kuten myslit ja keksit, on pakattu kaupoissa turhan voimakkaasti: ensin muoviin ja sitten vielä pahvipakkaukseen.

– Olisi hyvä, jos tavallisista ruokakaupoista voisi ostaa tuotteita omiin rasioihinsa, Pippola sanoo.

Esimerkiksi pesuaineita ja monia kuivatuotteita, kuten pähkinöitä ja jauhoja, voisi hänen mielestään hyvin hankkia omaan pulloonsa tai rasiaansa.

Ennen koronapandemiaa Pippola osti osan ruoasta ruokapiiristä suoraan tuottajilta tai torilta. Näin tuotteet sai omaan kestorasiaansa, mikä vähensi kierrätettävän pakkausjätteen määrää.

Helsingin luonnonsuojeluyhdistyksessä järjestösihteerinä työskentelevä Pippola on tietojen siitä, että pakkausjäte on lopulta melko pieni osa esimerkiksi ruoasta tulevasta ympäristöjäljestä. Suurempi ympäristökuorma syntyy ruoan tuotantoprosessien eri vaiheissa.

– Sen takia suosin kasvisruokaa, koska sillä tavalla ympäristöön voi vaikuttaa vielä enemmän.

Pippola pitää kansalaisten tekemiä ympäristötekoja tärkeinä, mutta hänen mielestään poliittisilla päätöksillä on lopulta suurin vaikutus ympäristönsuojelussa.

POHJOIS-SUOMESSA toimivan Kiertokaari Oy:n erityisasiantuntija **Mari Juntusen** mielestä jätteiden lajittelu on tärkeää, mutta vielä olennaisempaa on jätteen määrän vähentäminen.

– Jätteen vähentäminen on aivan ensisijaista. Kaikki syntyvä jäte on jossain vaiheessa luonnosta hankittua. Mitä vähemmän neitseellistä tai kierrätettyä materiaalia tarvitsemme, sitä parempi, Juntunen sanoo.

Kiertokaari haolehtii Pohjois-Suomessa yhdeksän kunnan jätteenkäsittelystä ja edistää kiertotaloutta.

Juntusella on muutama vinkki, kuinka kotitaloudet voivat vähentää kierrätykseen päätyvän materian määrää.

Ensinnäkin ihmisten pitäisi harkita tarkemmin, tarvitsevatko he todella uutta tavaraa. Jos tarvitsevat, kannattaa hankkia mahdollisimman kestäviä ja korjattavia tuotteita.

– Jätehuollon näkökulmasta katsottuna kertakäyttökulttuuri on puhtaasti kirosana.

Kaupasta Juntunen kehottaa valitsemaan elintarvikkeita, joiden pakkaamiseen on käytetty mahdollisimman vähän pakkausmateriaaleja. Näin pystyy vähentämään esimerkiksi muovi- tai kartonkikierrätykseen päätyvän roskan määrää.

Kulutusta pystyy vähentämään Juntusen mukaan myös suosimalla lainaamista ja vuokraamaan harvemmin tarvittavia tavaroita, kuten työkaluja tai urheiluvälineitä. Hän muistuttaa, että nykyään myös monista kirjastoista pystyä lainaamaan työkaluja ja muita käyttöesineitä.

LAPPEENRANNAN-LAHDEN teknillisen yliopiston (LUT) ympäristötekniikan professorin **Mika Horttanaisen** mukaan arkipäivän valinnoilla, kuten ruokahävikkiä välttämällä, pystyy vähentämään merkittävästi jätteen määrää. Perheiden jätemäärissä on isoja eroja.

– Jokin perhe voi tuottaa puolet vähemmän jätettä kuin toinen samankokoinen perhe, Horttanainen sanoo.

Ruokahävikin lisäksi esimerkiksi vaatteiden ja huonekalujen pitkäikäisellä käyttämisellä pystyy vähentämään jätekuormitusta.

Ympäristön lisäksi jätteen vähentäminen näkyy myös kompassa. Horttanainen kertoo, että tutkimusten mukaan kotitalous voi rosklin päätyvillä ruokaa vähentämällä säästää vuodessa satoja euroja. Lisäsäästöä voi saada hankkimalla kestäviä ja pitkäikäisiä tuotteita.

Pakkausjätettä on Horttanaisen mukaan melko vaikea vähentää, koska sitä tulee välttämättömien ruokaostosten mukana. Sen takia hän korostaakin ruokahävikin vähentämisen tärkeyttä.

– Ruoan tuottaminen ihmisille ja tuotantoeläimille aiheuttaa paljon suuremman ympäristökuormaan kuin elintarvikepakkausten valmistaminen.

Biokeräykseen menevän ruoan määrää voi Horttanaisen mukaan vähentää esimerkiksi suunnittelemalla huolellisesti ruokaostokset ja käyttämällä tähteeksi jääneet raaat seuraavina päivinä. Avattuihin pakkauksiin voi myös merkata avaamisen ajankohdan, jotta ne tulee käytettyä mahdollisimman pian.

EMILIA PIPPOLA harmittelee keittiössään, että usein roskien lajittelaan varatut tilat ovat saamoissa liian pienet. Heidän vetokauppiinsa tiskipöydän alle mahtuvat keräysastikko muovipakkauksille sekä bio- ja sekajätteelle.

Kartongin perhe kerää keittiön nurkassa olevaan paperipussiin ja metalli- ja lasiroskat muoviämpäriin. Roskia viedessä ne erotellaan omiin keräysastioihinsa.

Keräysastiat eivät näytä kaunilta keittiön nurkassa, mutta tärkeintä on, että materiaalit päätyvät kierrätykseen, Pippola sanoo.

Hän kokee kuitenkin, että kaupungissa jätteiden lajittelu on helppoa, koska keräyspiste on hyvin lähellä.

KIERTOKAAREN JUNTUNEN toivoo, että kierrättämistä pidettäisiin itsestäänselvyytenä ja jokaiselle kuuluvana. Tällä tavalla neitseellisen materiaalin määrää pystyttäisiin vähentämään.

Hän kyseenalaistaa usein esitetyn väitteen, että kierrättäminen tarvittaisiin paljon tilaa.

– Käsitys, että jätteitä pitäisi varastoida kotona, ei ole oikein. Koska kotoa lähdetään ulos usein monta kertaa päivässä, tavaksi voisi ottaa, että silloin vie jonkin pussikan keräyspisteeseen.

Esimerkiksi pahvitroskat voisi litistää maitotölkkiin tai muuhun pieneen pakkaukseen. Kun pakkaus on täynnä, sen voi ottaa mukaan ja viedä keräysastiaan.

Haja-asutusalueella keräyspiste sijaitsee usein kilometrien päässä, mikä voi hankaloittaa lajittelua. Juntunen suosittelee, että kierrätykseen menevät pussukat vietäisiin keräyspisteeseen esimerkiksi kauppareissulla.

SUOMESSA yhdyskuntajätteestä noin 43 prosenttia päätyy kierrätykseen.

Lähivuosina kierrätysasteen pitää nousta selvästi, koska EU:n uudistetun jätedirektiivin mukaan vuonna 2025 asteen pitää olla 55 prosenttia. Kymmenen vuotta myöhemmin luvun pitää olla 65 prosenttia.

Yhdyskuntajätteeseen kuuluvat kotitalouksissa, kaupan alalla ja julkisella sektorilla, kuten koulussa, syntyvä jäte. Kotitalouksien osuus yhdyskuntajätteestä on noin puolet.

LUT-yliopiston Mika Horttanainen uskoo, että Suomen kierrätysaste nousee lähivuosina, kun uudistetun jätelain määräykset saadaan käytäntöön. EU:n asettamiin tavoitteisiin voi olla siitä huolimatta vaikea päästä.

Se vaatii hänen mukaansa mahdollisimman hyvän syntypaikalla tehdyn lajittelun lisäksi muun muassa koneellisen lajittelun lisäämistä jätteenkäsittelylaitoksissa.

Toistaiseksi yhdyskuntasekajätteen koneellinen lajittelu on Suomessa melko pienimuotoista.

EMILIA PIPPOLALLA on aina repussa kestomuovista valmistettu muki. Silhen voi ostaa kahvin mukaan.

FAKTA

Kierrätysvinkit

● **Kahvipaketti:** Perinteinen muovista ja alumiinista valmistettu kahvipussi pitäisi lajitella muovikierrätykseen. Useammasta materiaalista valmistetut pakkaukset lajitellaan sen mukaan, mitä materiaalia niissä on eniten. Kahvipaketissa on muovia enemmän kuin alumiinia.
● **Sipsipussi:** Perinteinen sipsipussi kuuluu muovinkeräykseen, koska myös siinä on enemmän muovia kuin alumiinia. Markkinoilla on nykyään paljon myös muovittomia, kartongista valmistettuja perunalastupakkauksia.
● **Teepussi:** Teepussit kierrätetään biojätteenä, vaikka niissä on joskus paperilappu ja pieni pala metallia. Metallireiän voi halutessaan ottaa pois, mutta se ei ole kierrättämisen kannalta välttämätöntä. Biojätteen voi lajitella taloyhtiön biojätekeräykseen tai kompostoida itse.

Likaiset muovipakkaukset aiheuttavat ongelmia käsittelyketjussa

Kiertokaari Oy:n Mari Juntunen kertoo yleisohjeen, kuinka puhdas kierrätykseen menevän muovipakkauksen pitää olla.

Hannu Tolvonen

● Muovipakkausten kerääminen on yleistynyt viime vuosina Suomessa. Usein pohditaan, kuinka puhtaita purkkien ja pakkausten pitäisi olla.

– Yleisohjeena puhtaudesta voisi pitää, että pakkaus ei saisi ruveta haisemaan, jos sitä jouduu säilyttämään viikon sisällä, Kiertokaari Oy:n erityisasiantuntija **Mari Juntunen** kertoo.

Juoksevan veden alla muovipakkauksia ei pidä kuitenkaan puhdistaa, koska liimnin vesi kuluttaa energiaa.

Juntunen vinkkaa, että likaisimpia muovipakkauksia voi kevyesti pesaista esimerkiksi käytetyssä tiskivedessä.

Jos jokin pakkaus on erityisen likainen, se voi yrittää korvata toisen valmistajan tuotteella. Joskus likaisen muovipakkauksen voi laittaa myös sekajätteeseen.

– Välillä lajittelussa täytyy tehdä kompromisseja.

Juntunen kertoo, että kierrätykseen päätyvät tuotteet elvät saa olla liian likaisia, koska se aiheuttaa käsittelyketjussa ongelmia. Esimerkiksi välivarastoissa likaiset roskat aiheuttavat hajuhaittoja ja voivat houkutella paikalle eläimiä.

KARI LOPPUSELÄ

MUOVIPAKKAUKSIA pitäisi puhdistaa sen verran, etteivät ne ala haista

Jätelain uudistus tehostaa biojätteen keräystä

Hannu Tolvonen

● Suomessa paperin, kartongin, palautuspullojen ja metallin kierrätys toimii ympäristötekniikan professorin **Mika Horttanaisen** mukaan erittäin hyvin. Sen sijaan biojätteen keräämisessä on paljon parannettavaa.

– Määrällisesti biojätteessä on ehkä eniten parantamisen varaa, koska sekajätteessä on edelleen keskimäärin noin kolmasosa biojätettä, Horttanainen sanoo.

Noin puolet biojätteen kokonaismäärästä päätyy hänen mukaansa sekajätteeseen.

Jätelain uudistus todennäköisesti parantaa biojätteen kierrättämistä.

Uuden lain mukaan vuoden 2024 heinäkuusta lähtien biojätteen erilliskerätys tulee pakolliseksi kaikille yli 10 000 asukkaan kokoisissa taajamissa.

Säädös koskee myös omakotitaloja.

Horttanaisen mukaan sekajätteen mekaaninen erottelu helpottuu, jos sotkuisen biojätteen määrä sekajätteen joukossa vähenee.

KIERRÄTETYLLE MUOVILLE ei ole vituotteita valmistavissa yrityksissä.

– Vuonna 2019 Suomessa käsiteltyistä erilliskerätystä pakkausmuovista noin 37 prosenttia jalostettiin muovigranulaateiksi ja sitä kautta uusiksi muovituotteiksi. Erilliskerätyä pakkausmuovia on vietty myös Saksaan jalostettavaksi kierrätysmuovituotteiksi.

Horttanainen kertoo, että teknisesti 60–70 prosentista muovetja on mahdollista valmistaa muovituotteita.

Kierrätykseen kelpaamaton muovi käytetään lämmön ja sähkön tuottamiseen.

MAURI RATILAINEN

TISKIRÄTIN voi tehdä vaikka käytetystä t-paidasta. Riitin käyttöikä pi-